

M. E. Posada A. Costa P. Cavaglia

MÚDROŠŤ ŽIVOTA

LISTY SV. MÁRIE DOMINIKY MAZZARELLOVEJ

Skratky a značky

GAFMA	Generálny Archív FMA (Rím)
dikt.	diktovaný list
ruk.	rukopis (list písaný vlastnoručne sv. Máriou Dominikou Mazzarellou)
CSA	Centrálny saleziánsky archív (Rím)
Cronistoria	Kronistória Inštitútu Dcér Márie Pomocnice (5dielov)
FMA	Figlie di Maria Ausiliatrice – Dcéry Márie Pomocnice
L	List (označený číslom listu a citovaným paragrafom)
MB	Memorie Biografiche di S. Giovanni Bosco (19 dielov)
orig.	originál
s. /ss./	strana/y

Úvod

María Esther Posada

Nové alebo obnovené vydanie?

Toto je už tretie vydanie listov Márie Dominiky Mazzarellovej, spoluzakladateľky Inštitútu dcér Márie Pomocnice (FMA). Zdá sa mi vhodnejšie hovoriť o novom ako o obnovenom vydaní.

Je novým z hľadiska zámeru vydania. Chceme dať poznať širšiemu okruhu adresátov osobu jednej svätej ženy, vychovávateľky. Prvé a druhé vydanie (1975), (1980) uprednostnili užší okruh saleziánskej rodiny, predovšetkým FMA.

Je novým i z toho hľadiska, že sa neobmedzuje len na ponúknutie prvkov potrebných na lepšie poznanie zbierky listov, akými by mohli byť životopisné dáta autora a kritériá čítania korešpondencie, ale chce ponúknuť iný, prehĺbený pohľad na listy (pozri príspevky kardinála Gabriel-Marie Garroneho, ako aj sr. Marie Pia Giudici a sr. Piery Cavagliá).

Nový je aj tento úvod, ktorý zanecháva štýl životopisného profilu, či duchovného itinerára Márie Dominiky Mazzarellovej. Toto všetko som primerane predstavila v prvom a v druhom vydaní. V ňom som sprevádzala čitateľa na historickej a duchovnej ceste Márie Dominiky, počnúc topografiou Mornese, rodného kraja svätej, až po stretnutie s jej písaným slovom, ktoré je živým odrazom evanjeliovej slobody, ktorá charakterizuje jej osobnosť a jej duchovnosť.

A nakoniec nové je upresnené čítanie originálnych textov listov. Nové sú historické i slovné komentáre, uvedené v poznámkach. Nové sú prílohy, ktoré uľahčujú štúdium textu.

V tomto duchu novosti, vystúpime po chodníku Horného Monferrata a pokúsime sa dôjsť do Mornese, aby sme nazbierali nefalšovanú duchovnú skúsenosť Márie Dominiky Mazzarellovej.

Uprostred hradov Hornej Ovady

Vychádzajúc z autostrády Janov-Ovada, vydáme sa jednou z ciest, ktoré vedú do Montaldo-Mornese. Svahy Apenín sú pokryté húštinami lesov a viníc. Mierny a číry vzduch je plný vôní. Je mesiac jún. V septembri, v tomto kraji, bude bohaté vinobranie.

Na pahorkoch tohto kraja sú početné hrady. Okolo ich strážnych veží sa rozprestierajú stredoveké obydlia, pravdepodobne longobardského, či rímskeho pôvodu. V Gavi sa nachádza rozsiahla pevnosť. Z niektorých hradov ostali len zrúcaniny, iné sa v priebehu času zmenili na panské sídla, a preto sa lepšie zachovali. Napríklad Montaldeo, Castel Lercaro di Ovada, Montaldo, Trisobbio, Cremolino, Molare, Carpaneto, Roccagrimalda, Castelletto d'Orba, S. Cristoforo, Parodi, Taglioliolo, Belforte, Lerma, Casaleggio, Mornese.

My sa vyberieme do Mornese, ktoré sa nachádza na štátnej ceste Ovada-Gavi-Busalla, spojené s Ligúriou a s turistickými oblasťami Apenín.

Prvé feudálne osídlenie záviselo od parmezánskeho Kláštora Panny Márie z Castiglione, ktorý založil Obertenga. Hrad, vypínajúci sa na vršku je majetkom rodiny Doria, ktorý kúpili od monferratského panstva.

Až do 18. storočia bol v Mornese rôzny priemysel, ktorý však zanikol. Dnes, ako aj včera, obyvateľstvo obrába rozsiahle vinice. Oproti hradu sa nachádza farský kostol sv. Silvestra, ktorý prevzal názov od starobylého kostola situovaného na návrší pri ceste smerom do Montaldea.

Historické centrum Mornese má zaujímavé starobylé zákutia, kde návštevník môže stúpať úzkymi uličkami medzi poschodovými domami a obdivovať neporušené múry, krásne portály, oblúky a veže dosiaľ stráženého a obývaného hradu.

Teraz sa vyberieme smerom k časti obce, ktorá sa nazýva „Mazzarelli“.

Medzi kamennými domami (1837 – 1849)

Tri skupiny domov, uprostred ktorých je postavená kaplnka zasvätená sv. Vavřincovi a Panne Márii Pomocnici, tvoria časť obce tzv. „Mazzarelli tu“ (bližšie k dedine), „strední“ (vedľa kostolíka) a „tam“ (smerom na Bosio).

V jednom z týchto kamenných domov sa 9. mája 1837 narodila Mária Dominika Mazzarellová. Rodičia boli Jozef Mazzarello a Magdaléna Calcagnová, roľníci, hlboko veriaci kresťania. Mária Dominika, prvá z desiatich detí (tri zomreli v útlom veku), prežila v tejto časti dediny roky detstva a dievčenské roky v pokoji domáceho a roľníckeho života. Od otca sa naučila nielen čítať, ale aj pracovať na poli. Matke pomáhala pri domácich prácach a pri výchove súrodencov. V rodine a vo farnosti sa otvorila svetlu viery. Duchovne ju sprevádzal múdry a apoštolsky zanietený kňaz Dominik Pestarino.

Keď malo dievča dvanásť rokov, otec sa oddelil od patriarchálnej rodiny a presťahoval sa na severo-východ, smerom k starovekému údoliu, nazvanému „Val dei Ponassi“. Pracoval tam ako nájomca za polovicu úrody vo viniciach markíza Doriu. Presťahoval tam aj svoju rodinu: ženu, sedem detí a neter, ktorá bola sirotou po bratovi.

Prejdime opäť dedinou a vystupujme smerom na Montaldeo, aby sme našli dom postavený na kopci zvanom „Valponasca“.

Okno otvorené dokorán (1849 – 1858)

Je to už viac ako tridsať rokov, čo navštevujem toto miesto. Poznala som ho ešte pred terajšou rekonštrukciou, pri ktorej sa rešpektovala autentickosť tejto vzácnej historicko-duchovnej pamiatky.

Valponasca je miestom ticha, premýšľania a kontemplácie. Mám dojem, že sme vošli do chrámu. Do chrámu prírody, do prítomnosti Stvoriteľa, do tajomstva života Márie Dominiky. Načúvajme minulosti zahalenej do silnej vône kvetov. Tu dospievala i dozrievala

Mária Dominika. Do dediny sa vracia ako dvadsaťjedenročná, zocelená prácou na poli, zjemnená krásou prírody a otvorená slnku i viere. Je to obdobie života, v ktorom očarená krásou Panny Márie, Mária Dominika robí spontánne sľub darovať sa Bohu v panenstve a stáva sa členkou farskej skupiny Dcéř Nepoškrvnenej.

Zdá sa nám, že vidíme Main (ako ju volali) medzi vinicami, zamilovanú do Boha, jednoduchú a obratnú ako nevestu z Piesne piesní: „Som lúčny kvietok na saronských rovinách, ľalia v údoliach.“ Zdá sa nám, že ju vidíme vystupovať večer, unavenú prácou, ale ešte stále zamilovanú do Pána ako ráno, aby otvorila dokorán malé okno na povale pod strechou, kde spáva. Odtiaľ kontempluje na diaľku Ježiša a predstavuje si, že je blízko Eucharistie, ktorá sa stala centrom jej mladého života. Okno Valponasky je ustavične otvorené k horizontom nekonečna.

Cesta s viacerými zastávkami (1858 – 1872)

Rodina Mazzarellovcov musela zanechať Valponascu kvôli krádeži. Presťahovala sa do dediny, na Via Valgelata. Ich skromný, ale zachovalý dom ešte existuje. Otec neprestal byť nájomca za polovicu úrody u Doriovcov. Mária mu pomáhala v práci. Predstihla silou a obratnosťou aj nádenníkov.

V roku 1860 postihla Mornese epidémia týfusu. Mária išla pomáhať chorým príbuzným, nakazila sa aj ona a ocitla sa na prahu smrti. Bola to pre ňu veľká skúška. Po prvýkrát mala skúsenosť svojej krehkosti.

A bola noc a nastalo ráno. Keď jej chýbali fyzické sily, pokúšala sa ísť inou cestou. V skúške spoznala lepšie samu seba a zverila Bohu celú svoju budúcnosť. Teraz prijala nové svetlo, bude sa venovať dobru dievčat v dedine. Zanechá práce na poli a bude vyučovať dievčatá krajčírskemu umeniu a láske k Bohu. Cesta výchovy sa otvorila ako neobmedzený horizont.

Na ceste, ktorá vedie z námestia ku farskému kostolu, si prenajímala prvé priestory: najprv „dom Terézie Pampurovej“, kde

spolu s priateľkou zriadili krajčírsku dielňu a oratórium, neskôr si na tieto účely prenajali „dom Maccagnovej“. V dome Bodrata sa ujala osirelých a opustených detí. Nakoniec zriadili malú komunitu Dcéry Nepoškvrnenej spolu s internými a externými dievčatami „v dome Nepoškvrnenej“.

Keď Ján Bosco, už vtedy povestný vychovávateľ nielen v Piemonte, ale aj v celom Taliansku a vo Francúzsku, prišiel do Mornese, stretol sa s touto skupinou vychovávateľiek. Sníval o novom rehoľnom inštitúte, ktorý by sa venoval výchove dievčat z ľudových vrstiev, tých najopustenejších a najchudobnejších.

Je ako strom zasadený na brehoch vôd (1872 – 1879)

Don Bosco chcel, aby sa malá komunita z „domu Nepoškvrnenej“ presťahovala do kolégia na Borgo Alto. Bolo to miesto, kde si don Pestarino želal mať kolégium pre chlapcov. Cesty Prozreteľnosti v dejinách to zriadili tak, že sa z tohto miesta stalo prvé sídlo Inštitútu dcéry Márie Pomocnice, založeného don Boscom spolu s Máriou Dominikou Mazzarellovou.

V r. 1867, v tom istom dome don Bosco povedal o Main, že sa stane stromom, ktorého ratolesti sa rozrastú do celého sveta. A tak aj bolo. Popri starodávnej studni v kolégiu, z ktorej sa ešte aj teraz môže čerpať voda, vytryskol nový život pre mladých celého sveta. Je to tajomná voda, ktorou sa inšpiroval prvý žalm: „Je ako strom zasadený pri vode, čo prináša ovocie v pravý čas a jeho lístie nikdy nevdne; darí sa mu všetko, čo podniká.“ (Ž 1, 3).

Železnica nekonečna (1879 – 1881)

Ak chceme sledovať Máriu Dominiku Mazzarellovú na jej životopisnej a duchovnej dráhe, musíme teraz opustiť Mornese a odobrať sa smerom k Nizze, ešte stále v Monferrate. Don Bosco chcel, aby dielo malo širší rozlet. Po 42 rokoch prežitých v rodnej

obci, matka Mazzarellová odchádza do Nizzy. A odtiaľ cestovala navštevovať novozaložené domy. Odišla do Saint-Cyr, do Francúzska a chcela cestovať aj do Ameriky. Musela sa však uspokojiť s tým, že ona sama iba pripravila tri misionárske výpravy. Svojimi listami prekročila more. 44-ročná sa však musela pripraviť na poslednú cestu. Bola to železnica smerom k večnosti. Posledný úsek bol bolestný, ale pokojný. Batožinu mala pripravenú. Bol 14. máj 1881.

V r. 1951 Cirkev prehlásila: „Main z vrškov“, žena zasvätená láske, svätá vo všedných a rodinných rozmeroch, kontemplatívna v činnosti, dávajúca život dcéram, ktoré sa dostali až po hranice sveta, si zasluhuje miesto na oltári, aby ju uctievali ako svätú.

„... otvorenosť pri písaní listov“ (L 2, 6)

Listy sv. Márie Dominiky Mazzarellovej sú jediné písomné dokumenty, ktoré sa nám od nej zachovali. Evidentne odrážajú jej osobnosť a duchovnosť. Sú svižné, nie vyumelkované a pritom výrazné.

Jej úprimná a priama osobnosť, sloboda jej ducha sa prejavuje všade: „Odpustite mi otvorenosť s akou píšem“, píše jednému kňazovi, zatiaľ čo mu predkladá priamo pravdu ohľadom nejasnej situácie.

Listy prezrádzajú jej rozvážny úsudok ohľadom osôb a situácií, ako aj rozhodnú a dôvtipnú psychologickú intuíciu vo výbere personálu pre Inštitút. Bola rezervovaná vo vzťahoch so saleziánskymi direktormi, plná materskej nežnosti vo vzťahoch so sestrami a dievčatami, prívetivá, veselá, dobromyseľná a často žartovná so všetkými.

„Robte so slobodou všetko, čo žiada láska“ (L 35, 3)

Sloboda v písaní, sloboda v bytí. A ako dôsledok, sloboda v konaní: „Robte slobodne všetko, čo žiada láska“. Zdá sa mi, že v tomto syntetickom výraze, napísanom spolu s inými odporúčaniami jednej komunite, sa stručne vyjadruje nielen charakteristický psychologický postoj osobnosti Márie Dominiky Mazzarellovej, ale sa vyjadruje aj veľmi vzácna náuka jej duchovného testamentu. Táto veta je ako perla vložená do zbierky listov.

Sloboda otvorila horizonty – tie horizonty, ktoré objavovala z okna Valponasky. Láska spečatila tento život zakorenený v Kristovej láske. Mária Dominika poznala z osobnej skúsenosti, ako aj zo skúsenosti iných „aká je (jej) šírka a dĺžka, výška a hĺbka ... ktorá prevyšuje všetko poznanie.“ (Ef 3, 18 –19).

Mornese, 5. júna 1994

Slávnosť Najsvätejšieho Tela Kristovho

Číry prameň

Gabriel-Marie Garrone

Aký zázračný dar pre dcéry sv. Márie Dominiky – zbierka listov ich Matky!

Zaiste tieto listy prinesú úžitok mnohým. Predovšetkým sú pre jej dcéry, aby si uhasili smäd a načerpali z prameňa, ktorý sa im vracia v celosti a ktorý bol pripravený s dcérskou vernosťou.

Svätá Mária Dominika chcela diskrétno zostať v tieni takého duchovného velikána, ako bol Don Bosco. Boh v prehojnej miere odmenil túto jej pokoru, požehnal a rozmnožil jej rehoľnú rodinu a čo je najcennejšie, zachoval vám neporušeného jej ducha.

Jej listy sú dokumentom výnimočnej hodnoty aj z toho dôvodu, že spoluzakladateľka nemala ani čas, ani úmysel zostaviť nejaké dielo, alebo napísať teologické traktáty.

A potom, ktorý životopis, čo ako dobrý, bude môcť vernejšie vyjadriť klímu duše a neopakovateľné spôsoby jej odpovedí na rozličné výzvy a otázky života? Ešte aj spisovateľ malej vážnosti vloží do diela, ktoré píše, niečo zo seba. Dokonca aj autobiografie, hoci by boli maximálne úprimné, musia slúžiť zákonu návratu do minulosti a organizácii myšlienok, ktorá umŕtvuje sviežosť bezprostrednej skutočnosti.

Nie však listy. Sú ako neočakávaný vstup do intímnej svätej osoby, ktorú nám čítanie životopisu neumožňuje.

Listy hovoria rečou živej duše, ktorú žiadna literárna kompozícia, čo ako starostlivo zostavená, nebude môcť napodobniť.

Sú jednou z foriem rozhovoru, ktorý sa rozvíja živo a nenútene. Autor sa nám v nich odhaľuje ako bojovník pri zápase. Navyše, list je vždy odpoveďou na určitý konkrétny podnet zo strany vecí a osôb, je ako inštinktívna mobilizácia všetkých rezerv na vyriešenie daného problému. Je to rozhovor, a preto ma pečat úprimnosti, života a spontánnosti.

Mali by dnes pre nás také kúzlo poučenia sv. Pavla, keby ich nezveril zákonom tohto literárneho žánru, ktorý má práve tú prednosť, že nie je “literárny”? Mohli by sme sa dnes zaobiť bez listov sv. Ignáca, sv. Hieronyma, sv. Františka Saleského, sv. Vincenta z Pauly, jezuitských misionárov z Indie alebo Kanady... a toľkých iných?

Máme v rukách úžasný poklad! Listy sv. Márie Dominiky bez ťažkostí nachádzajú svoje čestné miesto v tomto slávnom prehľade. Dúfame, že niekto sa raz podujme napísať jej životopis, ktorý by vznikol na základe spontánneho ducha tejto korešpondencie. Muselo by sa v ňom vylúčiť všetko subjektívne fantazirovanie, tak cudzie tejto spontánnosti viery, pokory a lásky. V tomto prípade, slovo “spiritualita” nevyjadruje adekvátne jej bližiaci život, ktorý sa dotýka čitateľovho srdca každým svojim slovom.

Musíme sa vyhnúť pokušeniu, aby sme povedali, čo sa nás najviac dotklo, ak sme ich prečítali jedným dychom.

Predovšetkým treba poukázať na silu a sviežosť jej viery. Vyžaruje všade, je dušou všetkého: nebo je cieľom všetkých jej ašpirácií, na ktoré sa neustále upriamuje. Je to miesto prisľúbeného stretnutia na druhej strane času, kam sv. Mária Dominika neúnavne usmerňuje svoje dcéry.

Zaiste, práve preto sa na jej perách často objavuje slovo “odmena”. K tomu netreba žiadne vysvetlenie. Takáto horlivosť umožňuje sv. Pavlovi dúfať, že dostane odmenu od svojho Sudcu. Také niečo by mohlo vzbudzovať údiv len u toho, kto nevidí, že odmena je súčasne i neoddeliteľne ovocím našej slobody a predovšetkým Božej milosti.

Zaiste, táto viera je činná prostredníctvom lásky. O láske k Bohu píše v každom liste, spontánne a zdieľne, tónom súčasne nežným i rozhodným, ktorý je znakom povolania “matky”. Túto lásku možno stotožniť len s láskou k dušiam, ktorým sa od rána do večera a od večera do rána celá dávala.

Viera, ktorú prejavuje prostredníctvom lásky a ktorá pochádza z Ducha Svätého má vlastnosti, o ktorých píše sv. Pavol. Predovšetkým je to pokora. Sv. Mária Dominika ju chápala ako úplné zabudnutie na seba: nehovoriť o sebe, nezotrvať v egoistických úvahách, žiť v Božej prítomnosti.

Okrem pokory je to ešte radosť, ktorú sv. Pavol považuje za prvý znak prítomnosti Ducha Svätého a neúnavne ju odporúča. Koľkokrát ju sv. Mária Dominika žiada od svojich dcér, koľkokrát o nej hovorí ako o autentickom dôkaze vnútornej svätosti a ducha kongregácie! Stratiť ju by znamenalo stratiť z očí cieľ. Preto sa sv. Mária Dominika pýta tak často svojich dcér, aby zistila, kde je ich srdce: “Ste veselí?”

Bol by neučený, kto by neveril, že toto všetko tvorí originálnu spiritualitu. Na niektoré veci kladie väčší dôraz a dáva im tak pečať svojráznosti a jedinečnosti. Predovšetkým je to rovnováha, ktorá je taká dokonalá a čistá, že každé úsilie o prepracovanie tohto diela, čo aké kvalitné, by bolo nemiestne. Ona žila jednoducho v pravde.

Tieto listy nám jasne ukazujú, akej povahy je duchovné materstvo, keď ho inšpiruje Boh. Ono nediskutuje, nerozumkuje, ale žije a dáva život.

Pre toho, kto už pozná našu svätú, budú i napriek tomu tieto listy objavom. V mnohých, ktorí ju ešte nepoznajú, sa istotne zrodí túžba, viac sa o nej dozvedieť.

Biblický podklad listov Márie Mazzarellovej

Maria Pia Giudici

V dobrom domácom chlebe nevidíme kvas, a predsa on robí chlieb tým, čím má byť: pravým pokrmom, ktorý živí a dáva rásť. Tak je to aj so Slovom Božím v listoch matky Mazzarellovej.

Nie sú v nich výslovné citácie, ale keď ich pozorne čítame, objavíme, že sú prekvasené Sv. Písmom. Božie Slovo je uživotnené, je osvojené srdcom.

1. Božie požehnanie

Katechizmus katolíckej Cirkvi zaznamenáva základnú skutočnosť: „Od začiatku až do konca vekov je celé Božie dielo požehnaním. Od liturgickej poémy o prvom stvorení (Genezis) až po ospevovanie nebeského Jeruzalema (Apokalypsa) inšpirovaní autori ohlasujú plán spásy ako nesmierne Božie požehnanie.“ (1079).

Vo svojich listoch don Boscovi a iným vynikajúcim saleziánom, Mária Mazzarellová nalieha, aby Božie požehnanie naširoko zostúpilo na don Bosca, na saleziánov, na ňu, na diela, na osoby, ktorým sľúbila modlitby.

Píše don Boscovi: „Budem sa ešte modliť, aby ste dostali zvláštne požehnania na všetky diela“ (L 3,4).

Don Caglierovi písala do Ameriky, keď mu dávala správu o Vianociach v Mornese: „Všetky sme prosili Dieťa Ježiša, aby poslal svoje najvzácnejšie požehnania na Vás a na našich bratov misionárov“ (L 4,8).

Od don Cagliera žiada: „Pošlite svoje požehnanie každej zvlášť. Nakoniec požehnajte aj mňa...“ (L 7,15). „Nech ťa Boh požehná a urobí ťa celkom svojou“, píše sestre Jane Borgna (L 19,3).

Z týchto a aj z iných početných textov sa vycíti, ako matka Mazzarellová chcela žiť Božie požehnanie (porov. L 5,13; 7,9; 8,3; 21,3).

2. Priorita Božej lásky

Dejiny spásy sa jej javia ako ustavičný sled Božích požehnaní. Odpoveď človeka na túto lásku Boha ako milovníka človeka i života je základom jej života a hlavnou témou jej listov. „Keďže musíte byť blízko ohňa – píše sestre Angele Cassulo kuchárke – istotne už teraz horíte láskou k Bohu, nie je to tak?“ (L 22,11).

A sestre Filoméne, so štipkou humoru, ktorý je jej tak blízky: „Zlostíte sa, ak sa oheň nerozhorí? Majte trepezlivosť a starajte sa o to, aby ste zapálili vo Vašom srdci lásku k Bohu“ (L 23,5).

Keď písala don Caglierovi v decembri 1876, tvrdí: „Láska vládne všade. Kiežby nám Pán Boh dal milosť, aby sme tak stále napredovali. Môžeme získať mnohé čnosti a predovšetkým jeho svätú lásku“ (L 9,6). Nemyslela snáď svätá nato, že „Boh je láska a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom“ (1 Jn 4,16)? Nosila snáď aj ona v srdci túžbu Ježiša: „Oheň som prišiel vrhnúť na zem a čo chcem, len aby už vzplanul“ (Lk 12,49).

Toho istého don Cagliera žiada, aby si spomenul na sestry, „aby ich vrúčne odporúchal Ježišovi a Márii, aby ich urobili opravdivými milovníčkami Boha“ (L 5,11). Evidentne starozákonný príkaz silne znovu predložený Ježišom: „Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a zo všetkých síl“ (Mt 22,37) jej bol blízky.

Don Lemoynovi vyjadrila svoje presvedčenie: „Ak ja budem milovať Ježiša z celého srdca, budem vedieť naučiť aj ostatné milovať ho“ (L 11,2). „Na srdce si ma pritlač ako prsteň, s'ja pečat' na svoje rameno! - hovorí Pieseň piesní – lebo láska je mocná ako smrť“ /Pies 8,6/.

3. Biblická dôvera – prameň svätej veselosti

Táto priorita totálnej lásky srdca dovolí Márii Dominike Mazzarellovej vidieť Boha ako „skalú spásy“ (porov. Deut 32,4; Ž 18,3; 62,3; 7,36) veriť v Ježiša, ktorý neprišiel odsúdiť, ale spasiť (porov. Jn 12, 47), a preto napísala sestre Ottavii: „Nikdy sa neznechucuj pre nejaké protivenstvo, prijmi všetko z najsvätejších rúk Ježiša, zlož všetku svoju dôveru v neho a dúfaj všetko od neho“ (L 65,1).

„Dôverujte Bohu stále“ sa toľko opakuje v Žalmoch. Je to niť, ktorá pretkáva i všetky listy svätej. Je to hlboký biblický prameň nielen jej listov, ale vôbec jej osobnosti ženy vydatej za Boha. V Ňom je duchovne radostnou a plodnou matkou.

Žalmista píše: „Naša duša očakáva Pána, on je naša pomoc a ochrana. V ňom sa naše srdce raduje a v jeho sväté meno máme dôveru“ (Ž 33, 20-21).

Neskončili by sme vymenúvať príklady, keby sme sa chceli zahĺbiť do tejto témy radosti, ktorá vyviera z dôvery a stáva sa hlbokou duchovnou energiou. Stačí si pomyslieť na Magnificat, kde Mária, výnimočná žena, „jasá v Bohu svojom Spasiteľovi“ (Lk 1,46).

Svätá čerpala s radosťou z tohto prameňa spásy, keď s neuveriteľnou naliehavosťou chce svoje dcéry veselé, rozlišujúc, že „veľká veselosť je znakom srdca, ktoré veľmi miluje Pána“ (L 60, 5), zatiaľ čo „smútok je matkou vlažnosti“ (L 27,11; 31,1).

Podľa Márie Mazzarellovej Pán chce výslovne veselosť, (porov. L 43,2). Ona zaiste dlho meditovala vo svojom srdci o biblickej vete: „S radosťou slúžte Pánovi“ (Ž 100,2). Ešte viac zdôrazňuje to, čo hovorí Ježiš, že treba spájať radosť so zachovávaním príkazov. To umožňuje zotrúvanie života v láske: „Ako mňa miluje Otec, tak ja milujem vás. Ostaňte v mojej láske! Ak budete zachovávať moje prikázania, ostanete v mojej láske, ako ja zachovávam prikázania svojho Otca a ostávam v jeho láske. Toto som vám povedal, aby vo vás bola moja radosť a aby vaša radosť bola úplná“ (Jn 15, 9-11).

4. Zomierať sebe samým, aby sme žili v Bohu

Motív radosti je tak spätý s duchom listov sv. Márie Mazzarellovej, mohli by sme povedať, že v nich prevláda. My však chceme zachytiť „povahu“, „kvalitu“ tejto „svätej veselosti“. Ona je typická len pre toho, kto žije dynamiku konverzie v učeníctve, ktoré tiež biblicky prikazuje smrť starého človeka a oblečenie si nového (porov. Ef 4, 17-24; Kol 3, 9).

Matka si žiada ako prvá umrieť sebe samej a svojej samoláske, ktorá ju núti potknúť sa v každej chvíli ako opilcovi (L 9,9). Hovorí s realistickou obrazotvornosťou: „Musíte sa však premáhať – píše sestram misionárkam – ináč sa vám všetko stane neznesiteľným a vo vašom srdci ako vred narastie nespokojnosť“ (L 22,21).

Je to askéza duchovného boja. Ale nejde tu výlučne o voluntarizmus, ktorý provokuje znechutenie, depresiú. „Ježiš musí byť všetka naša sila. S Ježišom sa bremená stávajú ľahkými, námahy príjemnými, trne sa zmenia na ruže“ (L cit.). Je to takmer echo Ježišových slov: „Bezo mňa nemôžete nič urobiť, ale cezo mňa budete prinášať veľa ovocia“ (porov. Jn 15) a „Moje jarmo je príjemné a moje bremeno ľahké“ (Mt 11, 30).

Matka Mazzarellová svojím štýlom, podfarbeným ľudovým rozprávaním, radí rozdupať samolásku, dať ju usmažiť (porov. L 23, 1). Túto operáciu smrti vidí v službe životu.

V skutočnosti tu ide o povzbudenie k cvičeniu sa v pokore a v trpezlivosti, ktorá je mierou lásky. Teda život je absolútne pozitívny.

Nie je to sv. Pavol, ktorý nás pozýva ponoriť sa do Kristovej smrti, umierajúc sebe samým každý deň, aby sme milujúc mohli mať úžitok z jeho zmŕtvychvstania (porov. Rim 6)?

Pokora a trpezlivosť – píše svätá v Listoch (porov. L 34,1; 35,10; 49,2), pokora a poslušnosť (porov. L 5,6; 37,7) poníženosť vo všetkej našej činnosti, nielen v slovách, ale v skutkoch (porov. L 40,3).

„Učte sa odo mňa“ – hovorí Ježiš – nie preto lebo som veľkodušný, mocný, ale preto, lebo som tichý a pokorný srdcom (Mt 11,29).

„Nech nemyslia iba na to, aby si obliekli čierny habit, ale je potrebné obliecť sa do rúcha všetkých čností, potrebných pre rehoľníčku, ktorá sa chce volať Ježišovou nevestou Nech sa usilujú o to, aby mali ducha umŕtvenia, obety, poslušnosti, pokory, odpútanosti od všetkého, čo nie je Boh“ (L 24,2).

Prichádza nám na myseľ to pavlovské „oblečte si Pána Ježiša Krista“ (Rim 13,14) s podobnými výrazmi: „musíte si obliecť nového človeka“ (Ef 4,24), „oblečte si Božiu výzbroj“ (Ef 6,11; porov Kol 3,10-12).

5. Primát interiority

V inom liste Matka zdôrazňuje, že čnosti sa obliekajú zvnútra, kým čierne rúcho sa oblieka zvonka. Tak žiada don Cagliera, aby sa modlil, „aby čnosti, ktoré vidíme kvitnúť, boli viac vnútorné, ako vonkajšie“ (L 6,2). A povzbudzuje sestru Janu Borgna: „Rob tak, aby si bola vždy vzorom čností, pokory, lásky, poslušnosti. Keďže Ježiš vidí do srdca, je potrebné, aby sme tieto čnosti praktizovali viac srdcom, ako vonkajšími skutkami“ (L 19,1).

Je nemožné, aby sme si nespomenuli na 1 Sam 16,7: „Človek hľadá na výzor, ale Pán hľadá na srdce“ a na Iz 11,3: „Boh nesúdi podľa zdaní očí“.

Proti tomu, čo Ježiš nazýva „kvasom farizejov, čiže pokrytectvom“ (Mt 16,6; Mk 8,15; Lk12,1), proti formalizmu, legalizmu, zhubným parazitom, ktoré útočia na duchovné zdravie zasväteného života, matka Mazzarellová ide priamo na hodnovernosť, pravosť. Povzbudzuje konať s pravým úmyslom, byť „priame, úprimné vždy a voči všetkým“ (L 17,1). A súčasne dáva kľúč k tomuto jednoduchému a priezračnému životu: „Čo najužšie sa spojte s Ježišom, pracujte preto, aby ste sa len Jemu páčili“ (L 22,8). Konajte „len s jediným cieľom – zapáčiť sa Bohu“ (L 23,4).

6. Evanjeliová jednoduchosť

Známe biblické výzvy: „byť jednoduchí ako holubice“ (Lk 103), „hľadať Boha v úprimnosti srdca“ (Múd 1,1), ktoré dávni Otcovia (zvlášť Kassián) horlivo odporúčali svojim učeníkom, sú biblickým ohlasom aj v týchto listoch: „Aby ste bola veselá – píše Matka sestry Giuseppine Pacotto – treba ísť dopredu s jednoduchosťou, nehľadať uspokojenie ani v stvoreniach, ani vo veciach tohto sveta. Myslite len na to, aby ste dobre splnili vašu povinnosť z lásky k Ježišovi a nemyslite na iné. Ak budete pokorná a budete Mu dôverovať, On urobí ostatné“ (L 24,4).

Pokora sa tu predstavuje ako *základ* jednoduchosti. Je to dôvera v Boha, ktorá volá „dúfaj, Izrael v Pána“ – takto končí žalm 131, kde dominujúcim obrazom je nasýtené dieťa v matkinom náručí, ktorého srdce sa nevystatuje, jeho oči nehľadia povýšene, neženie sa za veľkými vecami (porov. Ž 131).

7. Kto miluje Boha, miluje aj brata

Pokora, jednoduchosť, poslušnosť sú v službách prikázania, o ktorom Písmo hovorí, že kto ho praktizuje, splnil celý Zákon (porov. Rim 13,8). Ide o druhý príkaz, ktorý je dôverne spätý s prvým a o ktorom apoštol Ján napísal: „Veď kto nemiluje brata, ktorého vidí, nemôže milovať Boha, ktorého nevidí“ (1 Jn 4,20).

Vedená múdrosťou Ducha Svätého matka Mazzarellová tvrdí: „Dcéra, ktorá skutočne miluje Ježiša, sa zhodne so všetkými“ (L 49,6).

Priorita príkazu bratskej lásky výrazne vyslovená v Písmach sa nachádza ako ozvena v listoch, ktoré opätovne potvrdzujú na každom kroku ako je potrebné praktizovať lásku: tú opravdivú, ktorá vychádza zo slobody (porov. L 35,3) a je vyjadrená autenticky bratským napomínaním (porov. L 17,1). Len praktizovanie tejto bratskej lásky realizuje to, čo Ježiš prosil od Otca vo svojej vrcholnej modlitbe: „Aby boli jedno, ako my“ (Jn 17,11).

Matka píše sestrám za morom: „Aj keď nás delí veľká vzdialenosť, tvoríme jedno srdce, aby sme milovali nášho milovaného Ježiša“ (L 18,2). Zdá sa, že srdce Matky je ozvenou milovaného učeníka, keď píše: „Moje dobré sestry, milujte sa! Ó, ako ma teší, keď dostanem správy z domov a počujem, že sa máte rady, že ochotne poslúchate. Vtedy moje srdce plače od radosti a neustále prosí o požehnanie vás všetkých“ (L 26,4).

8. „Blažená nádej“

Nakoniec je dôležité všimnúť si, ako matka Mazzarellová žijúc s realizmom dynamiku provizórnosti, vo svojich listoch neustále hovorí o raji. Oveľa viac sa o ňom zmieňuje ako o smrti, v rámci biblického ducha bdelosti a radostného očakávania, ktoré je plasticky vyjadrené podobenstvom o múdrych pannách (porov. Mt 25,1-12).

O sestre Márii Bellettiovej, ktorá bola „ulovená“ do sietí Krista silným kresťanským svedectvom Matky, hovorí, že „sa pripravuje odísť do neba“ (L 7,8). Don Caglierovi hovorí o dome, ktorý majú FMA v nebi (porov. L 7,3) a tomu istému píše, že chce vstúpiť „do toho slastného domu“ (9,9). Don Lemoynemu žela s dcérskou oddanosťou, aby v nebi viedol mnohé FMA, ktorým predtým pomohol k svätosti (porov. L 11,1).

Na „sviatok v nebi“ poukazuje, keď píše sr. Angele Vallese (porov. L 22,1) aj sestre Laure Rodriguez (porov. L 18,1). Tú istú sestru povzbudzuje: „Odvalu! Po niekoľkých dňoch boja, budeme mať nebo navždy“.

Biblická teológia „blaženej nádeje“, ktorú máme uloženú v nebi zaznieva v celom Novom zákone a vrcholí Ježišovým prisľúbením kajúcemu lotrovi (Lk 23,43). Táto téma nachádza miesto aj vo veľkom počte listov matky Mazzarellovej. Skutočne, neskončila by som, keby som citovala všetky tie listy, ktoré poukazujú na nebo.

9. Jednota v Ježišovom Srdci

Matka Mazzarellová milovala v Kristovi svoje dcéry mocnou a zároveň nežnou láskou. V poslednom liste hovorí, že by ich chcela zanechať „v Ježišovom Srdci“ (L 68,5).

Pozvala ich vstúpiť tam, kde si s nimi dala schôdzku (porov. L 17,2), v Srdci, ktoré je „sídлом vášnivej, ale nie márnivej lásky“.¹ A nielenže ich učila zanechať tam svoje vlastné trápenia (porov. L 25,3), ale vytvárať v tomto „úctyhodnom Srdci“ jednotu s Ním a so sestrami (L 27,6). Táto jednota je znakom života zjednoteného s Ježišom Kristom, kde „zakorenení a upevnení v láske sme v stave pochopiť aká je šírka, dĺžka a hĺbka“ (Ef 3,17-18) jeho lásky, ktorá nás robí jedno s Otcom v Duchu Svätom v nevysloviteľnom prúde trojičného života.

¹ Ungaretti Giuseppe, Mio fiume anche tu, in Vita d'uomo, Mondadori, Milano 1978, s. 175.

Znovuobjavenie tváre vychovateľky a učiteľky života

Piera Cavagliá

Úvod

Z jedného listu Matky Mazzarellovej sa dozvedáme, že prvé FMA, ktoré odcestovali v r. 1877 ako misionárky do Ameriky, si vrúcne želali mať jej fotografiu. Matka Mazzarellová bola pre každú z nich matkou a istou vodkyňou, ktorá aj na diaľku neprestávala podnecovať ich veľkodušnosť.

Matka jemne odmieta požiadavku sestier: „Želali by ste si moju fotografiu, pravda? Veľmi rada by som Vám ju poslala, ale doteraz mi ju neurobili“.¹

Potom, po niekoľkých rokoch, keď sa vyhotovila jej podobizeň, neuspokojila ani tých, čo ju poznali, a neuspokojuje ani nás dnes, ktorí sme zvyknutí na jemnejšiu fotografickú techniku.

Túžba kontemplovať tvár Márie Mazzarellovej sa tiahne dejinami Inštitútu. Ona inšpiruje jej životopisy, zostavené a znovu napísané na základe spomienok jej súčasníkov, motivuje i proces svätorečenia, podnecuje početné štúdie, ktoré viac ako sto rokov prekvitajú okolo jej postavy.

„Aká bola Mária Mazzarellová?“ Je to otázka, ktorá dolieha na celé generácie, a trápi tým viac, čím viac sa konštatuje nedostatok prameňov o začiatkoch zakladania diela. Je riziko poznávať Máriu Mazzarellovú cez interpretujúce čiastkové klišé, alebo filtrovať znaky jej osobnosti z tzv. predpochopenia alebo apriórnych súdov.

Hoci uznávame vážnu a trpezlivú snahu čestných životopiscov, zostáva vždy pravdou, ako potvrdzuje Carlyle, že dobre napísaný životopis je zriedkavý ako dobre žitý život.² Mali by sme sa teda

¹ L 29,4.

² Cf Halkin Léon E., *Initiation á la critique historique*, Cahiers des Annales 6, Paris 1963, ss. 85-96.

uspokojiť s tým, že nemôžeme kontemplovať obraz Márie Mazzarellovej zblízka a pravdivo?

Po publikovaní jej listov a niektorých štúdií, ktoré z nich vychádzali,³ sa tvár Márie Mazzarellovej javí jasnejšia. Zbierka listov nám dovolí vydať sa na symbolickú cestu do jej vnútorného sveta a objaviť typické črty jej tváre, ktoré by žiadna fotografia nemohla zachytiť s takou vernosťou. Listy odkrývajú malý okraj závoja, ktorý prikrýva túto tvár. Nános rokov a nie vždy živá pamäť jej dcér prispeli k tomu, že bola prikrývaná predsudkami a čiastkovými interpretáciami.

Každý list je ako okno, ktoré sa bezprostredne otvára do života prvej FMA a prvých komunit, ktoré boli ňou formované a vedené. A hoci sa zbierka listov musí dopĺňovať inými prameňmi, predsa sú dokumentáciou výnimočnej hodnoty, jednak kvôli informáciám, ktoré nám sprostredkujú, jednak kvôli osobám, ktoré nám umožňujú stretnúť.

Ako potvrdzuje Palumbieri: „List vždy registruje úlomok vnútorného života pisateľa. Máme mnohé listy, mnohé skielka mozaiky, aby sme mohli zrekonštruovať jej tvár. Budeme vychádzať z výrazov, ktoré sa dotýkajú jej vnútra, ktoré sú opravdivými úlofkami dôvernosti. Nie náhodou sa zbierky listov už odpradáva považovali za zrkadlá srdca“.⁴

³ Porov. napríklad nedávny životopis, ktorý napísal Domenico Agasso. Jeho titul si vzal inšpiráciu z periodicky sa opakujúceho motívu v listoch: Maria Mazzarello. Il comandamento della gioia, Torino, SEI 1993; porov. okrem toho Cavagliá Piera, *Linee dello stile educativo di Maria Mazzarello. L'arte del „prendersi cura“ con saggezza e amore*, v Cavagliá Piera – Del Core Pina, *Un progetto di vita per l'educazione della donna. Contributi sull'identità educativa delle Figlie di Maria Ausiliatrice*, LAS, Roma 1994, ss. 131-162.

⁴ Palumbieri Sabino, *Don Quadrio: list Boha prostredníctvom jeho listov*, v Quadrio Giuseppe, *Lettere*. A cura di Remo Bracchi, LAS, Roma 1991, s. 13.

1. Tvár, ktorá sa skrýva alebo sa odhaľuje?

Listy sa môžu považovať za „nevedomelý životopis“⁵, preto sú odrazom príbehu, zrkadlom osoby v jej neopakovateľnosti. Listov, ktorých nám po Matke Mazzarellovej ostalo je sotva 68, rozdelených do relatívne krátkeho času: od januára 1874 do apríla 1881. Naviac, máme len málo listov, ktoré jej poslali jej adresáti. Z toho teda vyplýva, že je to polovičný rozhovor, ktorý je v podstate nemožné zrekonštruovať. Profil, ktorý z nich dostaneme, bude preto nekompletný a zlomkovitý.

Je tu aj ďalšia ťažkosť. Jej listy, ako aj listy don Bosca, neobsahujú introspekciu, odhalenie vnútra osoby. Bude to teda iluzórna požiadavka nájsť v nich tvár Márie Mazzarellovej, objaviť v nich čosi, čo je pre ňu charakteristické. Aká je jej skutočná identita? Prvá FMA sa skrýva alebo sa zjavuje, keď píše?

Zbierka listov don Bosca väčšinou potvrdzuje to, čo už bolo známe o ňom a o jeho diele. Don Motto poznamenáva, že „najdôležitejší objav tejto zbierky listov je v tom, že sa bezchybnými dokumentmi potvrdzujú raz a navždy mnohé tvrdenia, ktoré sa urobili na základe tradície, niekedy zistnej, a preto „podozrivej“.⁶

Zbierka listov Márie Mazzarellovej, naopak, nás vedie s istotou prekonať obraz a snáď aj mýtus, ktorý nám sprostredkovali niektoré jej životopisy. Bez listov by nám bolo takmer nemožné poznať isté črty jej osobnosti a jej typické umenie komunikovať.

S anonymným autorom knihy „Oblak nevedomia“ by sa mohlo povedať aj o Márii Mazzarellovej: „Tvojich slov je skutočne málo, ale sú plné ovocia a ohňa. Jednoduché slovo tvojich úst obsahuje veľkú múdrosť. A predsa sa zdá byť bláznovstvom pre tých, ktorí sa spoliehajú len na prirodzené schopnosti. Tvoje mlčanie je príjemné, tvoja reč príhodná, tvoja modlitba tajuplná, tvoja schopnosť

rozlišovať je presná, tvoje správanie je skromné, tvoja radosť je výrečná (...)“.⁷

2. Črty jednej tváre

Tvár Márie Mazzarellovej, ktorá sa vynára z listov ešte nie je tvárou ovenčenou aureolou svätosti. Má však všetky podmienky, aby sme ju za takú uznali. Zjavuje sa s typickými znakmi jemnej a integrovanej ľudskosti. Je ženou vychovávateľkou, ktorá hľadá dobro druhých s čírou priezračnosťou. Listy nám umožnia stretnúť sa s ňou počas jej pozemského života, s jej ťažkosťami, problémami, záujmami a nádejami.

V listoch Mária Mazzarellová rozpráva o sebe s rýdzou, úprimnou jasnosťou. Stretávame ju ako živú spoločníčku: raz dôvtipnú, raz povzbudzujúcu, inokedy pripravenú nesúhlasiť, naprávať, náročnú, ale súčasne aj rešpektujúcu, chápujúcu, vždy optimistickú vzhľadom na osoby a situácie.

Energické črty jej písma, nepodmienené estetickými a stereotypnými modelmi, hovoria o silnej osobnosti.

Kto sa charakterizuje ako „najúbohejšia zo všetkých“⁸, je matkou, ktorá sa rada predstavuje ako „tá, ktorá vás veľmi miluje v Pánovi“, a ktorá je pripravená urobiť všetko pre dobro svojich dcér.⁹ Pre ňu žiť znamená pomáhať žiť, prispieť k radosti ostatných, darovať sa im úplne.

Máriu Mazzarellovú ako vychovávateľku a matku najlepšie definuje životný postoj vyjadrený slovami „vziať si človeka na starosť“. „Bud' pokojná – píše jednej mladej sestre, ustarostenej o svoju rodnú sestru – veľmi sa o ňu starám“.¹⁰ Potešuje aj pána Františka Boska ohľadne jeho troch dcér, ktoré boli prijaté ako

⁵ Porov. Motto Francesco, Introduzione generale, v Bosco Giovanni, Epistolario. Introduzione, testi critici e note a cura di Francesco Motto. Volume primo (1835-1863), LAS, Roma 1991, s. 6.

⁶ Motto Francesco, L'edizione critica del I volume dell'Epistolario nelle sue scelte metodologiche, v Rivista di Scienze dell'Educazione 31 /1993/ 1, s. 20.

⁷ Anonym, La nube della non conoscenza, Ancora, Milano 1981, s. 376.

⁸ L 55,6.

⁹ L 55,10; 63,5.

¹⁰ L 28,8.

chovanky v kolégiu v Mornese, keď mu hovorí: „Bud’te pokojný, lebo sa o ne všemožne staráme“.¹¹

„Vziať si na starosť“ predchádza skutky starostlivosti. Je to spôsob bytia, celkový postoj k človeku. Nezahŕňa len afektívnu časť, ale aj intelektuálnu, duchovnú, vzťahovú, etickú. To si vyžaduje „habitus mentale“ nielen čisto profesionálny, ale obetavý a úplný.

Rytmus života Márie Mazzarellovej je určovaný podľa potrieb, ktoré si vyžadujú jednotlivé vzťahy s ľuďmi. Priestor pre jej súkromný život je zredukovaný na minimum. Celá je darom, dokonca radostným a nadšeným darom, ktorý dodáva svojmu zverencovi odvahu vzhľadom na seba a pomáha mu nadobudnúť základnú dôveru a autonómiu, tak veľmi potrebnú pre život dospelého.

2.1. Pohľad, ktorý „oceňuje“ a podnecuje rast

Kto prejde zbierku listov Márie Mazzarellovej často sa stretne s hlbokým, prenikavým, ale pokojným pohľadom na osoby. Matka pomenuje každú realitu po mene. Jej nič neunikne. A predsa jej pohľad vlieva odvahu, zahrnie každého dôverou a dobrotou, nech by to bol ktokoľvek: žena, ktorá hľadá svoje povolanie, mladá sestra, neskúsená vo zverenej úlohe, direktorka, ktorá trpí, lebo zakúsila neprijatie, dievča, ktoré sa ťažko zdravotne zotavuje.

V každej osobe objaví – povedal by Simone Weil – ten „poklad čistého zlata“, ktorý možno oceniť,¹² a chápe svoje povolanie ako nájdenie cesty, aby ho urobila zjavným. Pohľad Márie Mazzarellovej je teda pohľadom „oceňujúcim“. Jej pohľad je pohľadom toho, kto si je vedomý hodnoty každej osoby a je pripravený prijať schopnosti a vlohy, ako aj prispieť, aby ustúpili obmedzenia a slabosti. Táto schopnosť ju vedie, aby vzala vážne toho, koho stretáva a chcela, aby každý bol sám sebou a vydal zo seba to najlepšie, čo má.

¹¹ L 12,3.

¹² Citované v: Di Nicola Giulia Paola, Coeducazione e cultura della reciprocità, v Orientamenti Pedagogici 37 /1990/ 6. s. 1234.

Bolo jej to možné vďaka jej priezračnosti a vnútornej jasnosti, ktorá ju nabádala prekonať pokušenie vlastníctva a privádzala ju k tomu, aby sa vyhla akejkolvek forme nátlaku a manipulovania. Naopak, otvorila sa osobám s gestom úžasu a vďačnosti.

A predsa, nerobí si ilúzie. Vo svojom realizme, ktorý má korene v roľníckej kultúre a v silnej asketickej spiritualite pozoruje v sebe i v druhých tú „zlú burinu“, ktorá neprestáva vyrážať v záhrade srdca: márnivosť, dvojakoť, melanchólia, žiarlivosť, pochlebovanie.

Mária Mazzarellová žije život plný dynamizmu. Nikdy nie je ustrašená a nerezignuje. Vie, že život je dozrievanie, ktoré vyžaduje zápas a boj bez prestania. Boj, ktorý sa bojuje nie vonkajšími, ale vnútornými silami. Jasným terčom je vlastný egoizmus, ktorý sa ukáže v ktoromkoľvek veku života.

Čas – podľa Márie Mazzarellovej – je nám daný, aby sme zvíťazili nad touto nezriadenou láskou k sebe samým a aby sme rástli v láske až kým si nerozšírime srdce, aby sme „robili so slobodou všetko to, čo žiada láska“.¹³

2.2. Duch rozhodne upriamený na cieľ

Neexistuje list Márie Mazzarellovej, ktorý by nebol zapálený ohňom jej bláničaceho srdca. Vždy mala veľké a vysoké ideály a aj keď píše, neustále poukazuje na nové ciele cesty. Neuspokojuje sa s dosiahnutým, aj keď prijíma s realizmom seba samú aj iných.

Z jednej strany sa ukazuje chápanie a trepezlivosť v tolerovaní chýb a obmedzení, z druhej strany neprestáva vyzývať k jasnosti motivácií a podporovať úsilie k dozrievaniu mladých, aby sa neuspokojili so svojimi chybami. Kto si slobodne zvolil život zakotvený v Bohu, nesmie zabúdať, že „čas hrať sa na dievčatko“ pominul a teda nesmie sa stratiť v detinskosti.

Aj ona, Mária Mazzarellová, napreduje s tvrdošijnou trepezlivosťou a húževnatosťou na tejto ceste, ako píše don Cagliero: „Poproste Pána, aby ma už raz urobil takou, akou by som

¹³ L 35,3.

chcela byť¹⁴. Pre seba si nežiada nič iné, len aby začala praktizovať to, čo má učiť iných, aby mohla úprimne hľadať ich dobro.

Aj Mária Mazzarelová by mohla povedať v celej pravde ako don Lorenzo Milani napísal o sebe: „Usiloval som sa pracovať na sebe, aby som bol tým, čím by som chcel, aby sa stali oni“¹⁵.

Nie je dôležitá jej osoba, ani to, koľko dokáže urobiť, ale dôležité je dobro, ktoré sa buduje spoločne, hoci nie bez jej príspevku.

Celá sa túži darovať druhým a zároveň bedlí nad svojim srdcom. Ustavične hľadá to, čo je „najdôležitejšie“, a tomu každá iná realita musí ustúpiť.

Mária Mazzarelová smeruje tam, kam ju ťahá kresťanská nádej. Je to hodina najvyššej pravdy. V jednom liste sa pýta a aj si odpovedá: „Kto vie, ktorá prvá pôjde do domu v nebi? Budem to ja? Aká by som bola šťastná, keby to tak bolo!“¹⁶ Hľadá to, čo je podstatné a definitívne: „Po niekoľkých dňoch boja budeme mať nebo navždy“¹⁷.

Ísť za týmto cieľom znamená kráčať v radosť a v nádeji a vyžarovať okolo seba ducha pravej a „nákazlivej“ veselosti.

2.3. Matka s modliacim sa srdcom

Z listov pochopíme aj iný rozmer, typický pre Máriu Mazzarelovú. Mohli by sme ju definovať ako matku s modliacim sa srdcom. Ustavične sa modlí. Pred Bohom ju nenájdeme nikdy samú. Neprejde deň, aby si nespomenula na všetky. Je to matka, ktorá nosí dcéry vo svojom srdci. Je to srdce vždy obývané a rozšírené v láske. Jej myseľ je zaľudnená tvármi a prítomnosťou ľudí.¹⁸ Modlí sa za dievčatá, za plodnosť diel, za misionárov, za svoje dcéry, za ktoré

¹⁴ L 7,10.

¹⁵ Milani Lorenzo, Esperienze pastorali, Libreria Editrice Fiorentina, Firenze 1957, s. 238.

¹⁶ L 9,9.

¹⁷ L 18,3.

¹⁸ Porov. L 9,3; 39,4; 47,2; 52,4.

cíti celú ťarchu zodpovednosti. Pohnutá nežnou materskou láskou, plnou viery, neustále sa prihovára za nich, nechá ich „prejsť všetky po mene“, keď hovorí so svojim Pánom.¹⁹

Celý jej život sa stáva priestorom pre Boha a priestorom pre iných, „byť neustále v jeho prítomnosti“²⁰ a zostať v spoločnosti iných. Jej Boh je v skutočnosti Bohom stretnutí. Prítomnosť Ježiša nie je pre ňu prítomnosťou, ktorá pohltí osobu intimistickým spôsobom, ale tajomným miestom spoločenstva rozšíreného do reálnych stretnutí s ľuďmi.

Mária Mazzarelová chápe Srdce Boha ako svätyňu, kde sa možno stretnúť so všetkými, kde sa možno spoznať, hovoriť, objasniť a znovu nájsť.

Záver

Každý list Márie Mazzarelovej pripomína predĺžený rodinný dialóg, pri ktorom čitateľ zakúsi radosť zo stretnutia, v ktorom môže zblížiť kontemplovať tvár matky. Je to Matka, ktorá sa rodinne rozpráva so svojimi deťmi. Matka, ktorá učí, radí, dodáva odvalu, preukazuje dôveru a nádej a predsa vie aj jemne napomínať, prívetivo odmaskujúc domýšľavosť, chyby a slabosti. Mária Mazzarelová vo svojej praktickej múdrosti, poukazuje na vyššiu Múdrost', ktorá sa nezískava vedomosťami, jazykmi, vysokoškolskými titulmi, ale pokorným prilnutím k tajomstvu Boha, ktorý jediný môže urobiť človeka múdrou.

Čím viac vnikneme do vnútorného sveta tejto ženy, vychovávateľky, tým viac odhalíme krásu jednej tváre, ktorá harmonizuje dialektickým spôsobom vážnosť a rodinnosť, kontempláciu a neúnavnú činnosť, toleranciu a pevnosť, nežnosť a silu, samotu a solidaritu, podriadenosť a slobodu. Objavujeme tvár, ktorá sa odvoláva na múdrosť učiteľov života, na diskretnu

¹⁹ Porov. L 33,1.

²⁰ L 23,3.

a príjemnú spoločnosť priateľov, húževnatosť rezačov kameňa, vieru staviteľov katedrál.

Kritériá publikácie listov

Anna Costa a Piera Cavagliá

1. Publikácia listov sv. Márie D. Mazzarellovej

Prvá zbierka listov siaha do obdobia okolo roku 1911, keď bol zahájený proces blahorečenia sestry Márie Mazzarellovej. Bola to neľahká úloha, ak si uvedomíme, že mnohé z nich sa nachádzali za oceánom, aby dosiahli prvé misionárky, ktoré odcestovali v r. 1877 do Uruguaja a následne do Argentíny, ba až do vzdialenej Patagónie. Iné listy uchovávali jednotlivé FMA alebo iné súkromné osoby. Niektoré ležali v archívoch prvých diel alebo v archíve Saleziánskej kongregácie.

Pri príležitosti procesu sa zozbieralo 34 listov, všetky adresované sestrám FMA. Tieto boli poslané na Arcibiskupskú kúriu do Acqui, aby sa posúdili zo strany teológov cenzorov.

Jeden z týchto teológov sa vyjadril, že z listov Márie Mazzarellovej cítiť jej „úprimnú starostlivosť“ o formáciu sestier, jej pokoru, vďaka ktorej sa vyhýba akejkoľvek forme lichoteniu a jej veľkú lásku k Ježišovi, ktorá je jediným cieľom jej života.¹

V roku 1932, salezián don Ferdinando Maccono, vicepostulátor procesu blahorečenia a hlavný životopisec matky Mazzarellovej, publikoval 15 najlepších listov.² Podľa neho to boli najvýznamnejšie a publikoval ich s úmyslom, aby pomohli sestrám lepšie poznať „ducha“ Matky a podnietiť ich nasledovať príklad jej života.

¹ Porov. Sacra Rituum Congregatione, Aqnen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Mariae Dominicae Mazzarello primae Superiorissae Instituti Filiarum Mariae Auxiliatricis. Summarium ex officio. Judicium primi theologi Censoris, a Sacra Congregatione deputati, super scriptis Servae Dei Mariae Dominicae Mazzarello tributis, Tip. Guerra et Mirri, Roma 1925, s. 3.

² Porov. Maccono Ferdinando, Quindici lettere di Suor Maria D. Mazzarello con annotazioni, Scuola tip. privata FMA, Torino 1932, s. 3.

Maccono publikoval listy s pravopisnými a gramatickými opravami. Prvých päť listov³ vybavil špeciálnymi poznámkami historického a biblického charakteru.

Tri iné listy boli v roku 1935 zaradené do tlače aktov z procesu blahorečenia. Snáď sa našli v tom období, alebo mali byť ukázkou listov, adresovaných laikom. V skutočnosti išlo o listy, ktorými sa obracia na rodinu Boscových.⁴

Počas revízie životopisu Márie D. Mazzarellovej, vykonaného Macconom v štyridsiatich rokoch, boli nájdené iné listy a prepísané tak, aby mohli byť publikované v ďalšom vydaní. Toto vyšlo v roku 1960, asi desať rokov po smrti životopisca. Listy sa tu neprijímajú ako základné pramene pre redakciu textu, ktorý je zostavený zväčša na základe výpovedí svedkov procesu.

Pri príležitosti storočnice založenia Inštitútu FMA (1972) a publikácie jeho Cronistorie, našli sa ďalšie listy, uchovávané v Centrálnom saleziánskom archíve, adresované don Boscovi, don Giovanni Caglierovi a iným saleziánom. Bola to teda vhodná chvíľa, aby sa vyhládali všetky listy Svätej, s úmyslom kompletného vydania. Zbierka takto získaná sa publikovala sestrou Máriou Esther Posadou v roku 1975 s predslovom kard. Gabriel-Marie Garroneho a s predstavením pripravovateľky do tlače.⁵

Nakoľko toto vydanie bolo rýchlo vypredané, po piatich rokoch bolo pripravené druhé vydanie, ktoré vyšlo v obnovenom typografickom šate, obohatenom o široký úvod historicko-

³ List sestre Jane Borgna (1. 1. 1879) a sestre Giuseppine Pacotto (máj 1879) a tri ďalšie sestre Angele Vallese (9.4.1879; 22.7.1879; 11.9.1879).

⁴ Porov. Tres epistulae a Serva Dei scriptae (dva sú adresované Františkovi Boscovi a jeden Márii Boscovej), in Sacra Rituum Congregatione, Aquen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Mariae Dominicae Mazzarello, primae Antistitae Instituti Filiarum Mariae Auxiliatricis. Responsio ad animadversiones, Tip. Guerra et Belli, Romae 1935, ss. 74-78.

⁵ Porov. Posada María Esther (ed.), Listy sv. Márie D. Mazzarellovej, spoluzakladateľky Inštitútu Dcér Márie Pomocnice, Ancora, Milano 1975, ss. 11-34.

duchovného charakteru.⁶ Texty a poznámky v podstate ostali nezmenené. Urobilo sa len niekoľko malých opráv, vyplývajúcich z presnejšej interpretácie rukopisov.

Vydanie listov inšpirovalo v týchto posledných rokoch niekoľko pedagogických, psychologických a teologicko-duchovných príspevkov o osobnosti a duchu sv. Márie Dominiky Mazzarellovej.⁷

Aj nedávny životopis pripravený do tlače Dominikom Agassom, na rozdiel od iných životopisov, bohato čerpá zo zbierky listov Svätej. Ťaží z nich nielen inšpiráciu pre titul zväzku, ale predovšetkým platné interpretácie osoby a formačného štýlu matky Mazzarellovej.⁸ Preniknúc do jednoduchých a hlbokých slov Svätej, autor dovolí čitateľovi stretnúť nanovo živú osobu, bohatú na hodnoty a praktickú múdrosť. Odvolávanie sa na listy nie je len ilustráciou, ale pretkáva celý životopis a poskytuje mu autentickosť a vierohodnosť.

Plynutím času zbierka listov Svätej sa vynára stále jasnejšie ako primárny zdroj pre priblíženie osoby Márie Mazzarellovej. Kvôli tomu je teraz nevyhnutné ponúknuť širšiemu publiku dokumentáciu, ktorej poznanie sa doteraz obmedzilo na dcéry Márie Pomocnice.

Vyjasnenie niektorých redakčných kritérií pomôže čitateľovi ľahšie pochopiť posolstvo obsiahnuté v týchto vzácnych úlomkoch histórie, duchovnosti a života.

⁶ Porov. Posada María Esther (ed.), Listy sv. Márie Dominiky Mazzarellovej, spoluzakladateľky Inštitútu Dcér Márie Pomocnice, Inštitút FMA, Roma 1980, ss. 15-48.

⁷ Pozri napr.: Stickler Gertrud, Personalita religiosa e discernimento del vissuto patologico. Sapere „prescientifico“ e scientifico a confronto, v Posada María Esther (ed.), Attuale perché vera. Contributi su S. Maria Domenica Mazzarello, LAS, Roma 1987, ss. 177-195; Cavagliá Piera, Linee dello stile educativo di Maria Mazzarello. L'arte del „prendersi cura“ con saggezza e amore, v Cavagliá Piera – Del Core Pina (ed.), Un progetto di vita per l'educazione della donna. Contributi sull'identità educativa delle Figlie di Maria Ausiliatrice, LAS, Roma 1994, ss. 131-162; porov. len diplomovú prácu, obhajovanú na Pápežskej fakulte výchovných vied „Auxilium“: Franchini Antonella, Il messaggio cristologico dell'epistolario di S. Maria Mazzarello, Roma 1993.

⁸ Porov. Agasso Domenico, Maria Mazzarello, Il comandamento della gioia, SEI, Torino 1993.

2. Počet a typológia listov

68 listov, z ktorých je zostavená zbierka listov sv. Márie Mazzarellovej, je zaiste len malá časť z tých, ktoré napísala. Jej úloha generálnej predstavenej Inštitútu FMA ju viedla mať nepretržité vzťahy s osobami: s rehoľnými a civilnými autoritami, so Zakladateľom Inštitútu a so saleziánskymi predstavenými, so svojimi spolusestrami, ktoré z Mornese a potom z Nizza Monferrato odchádzali rok čo rok zakladať nové diela, so žiačkami alebo s bývalými žiačkami kolégia, s ich rodičmi, s dobrodincami domu a s inými osobami, ktoré prichádzali do kontaktu so začínajúcim Inštitútom, ktorý založil sv. Ján Bosco.

Toto nové vydanie, vzhľadom na predchádzajúce, obsahuje list (prvý) adresovaný Matkou doktorovi Pavlovi Parodimu z Lermy. Bol nájdený v roku 1972. Do GAFMA ho doručila dcéra adresáta listu, učiteľka Katarína Parodiová.

Počet listov ostáva napriek tomu nezmenený, nakoľko sa vynecháva list z 22. decembra 1879⁹, obsahujúci vianočné pozdravy sestier profesiek don Boscovi. Jedná sa totiž o kolektívny list bez akéhokoľvek podpisu. FMA z rôznych komunit, pri rozličných príležitostiach adresovali don Boscovi alebo iným saleziánskym predstaveným svoje blahoželania. Také listy sa teda nemôžu pripisovať matke Mazzarellovej.

Čo sa týka prvých 33 listov, číslovanie sa zmenilo, kvôli spomenutým úpravám. Od tohto čísla ďalej, číslovanie sa zhoduje s predchádzajúcim vydaním zbierky listov.

Čo sa týka typológie, nájdené listy sa môžu považovať za priateľské rodinné spisy, nie úradné listy zo slušnosti. Matka Mazzarellová píše svojim dcéram, inokedy komunikuje s don Boscom, podáva saleziánskym predstaveným správy o prvých komunitách alebo sa obracia s blahoželaniami na rôzne známe a vážené osoby.

⁹ Porov. L 30 z predchádzajúceho vydania.

3. Text listov a redakčné kritériá

Listy sú očíslované chronologicky a pri každom sa uvádza adresát listu, u ktorého sa označuje aj úloha alebo poverenie (duchovný vodca, direktorka, lekár, sestra, novicka, misionárka...).

Krátke zhrnutie obsahu, označujúceho námet alebo hlavné témy listu, ľahšie uvádza do čítania textu.

Na konci každého listu nasleduje označenie archívu, v ktorom je možné nájsť text,¹⁰ upresnenie, či je list písaný vlastnoručne alebo diktovaný a počet strán rukopisu. Len tri listy nebolo možné porovnať s originálom, máme k dispozícii iba prepis písaný strojom.¹¹ Len v jedinom prípade máme k dispozícii iba kópiu vydanú tlačou.¹²

V redakčnej práci sa vykonalo podrobné porovnanie s originálnymi rukopismi za tým účelom, aby sa mohol ponúknuť čo možno najvernejší prepis.

Reprodukované texty odzrkadľujú teda originály, vrátane interpunkcie, používanie veľkých písmen, prítomnosť anakolútov (vybočenia z vetnej stavby), jazykovedných foriem občas nevhodných alebo nárečových. Pre väčšiu jasnosť sme urobili skratky a vniesli nejaké opravy zvlášť tam, kde pravopisný omyl, vynechanie slova alebo zámena, by mohli spôsobiť vyrušenie čitateľa alebo kompromitovať presné pochopenie obsahu. Zriedkavé zásahy pripravovateľiek do tlače sú označené zátvorkami. Interpunkcia bola opravená, len keď sa to považovalo za nevyhnutné pre presné pochopenie obsahu.

Nesmieme zabudnúť, že Mária Mazzarellová je jednou z tých žien, ktoré sa narodili „v chudobných dedinách a bez škôl“¹³. Naučila

¹⁰ Neupresňuje sa pozícia listu v archíve z toho dôvodu, že predmetné archívy sa nachádzajú toho času vo fáze reorganizácie. Je možné, že ich aktuálne založenie nie je definitívne.

¹¹ Porov. L 11, 14, 67, u ktorých sa overovala celistvosť textu v Cronistorii Inštitútu FMA písanej strojom.

¹² Porov. L 53 publikovaný v Bollettino Salesiano vo februári 1881.

¹³ Porov. Agasso Domenico, Maria Mazzarello, VII.

sa písať keď mala 35 rokov. Z toho si vysvetľujeme časté používanie piemontizmov, pochopiteľných u osoby, ktorá vo svojom živote málo používala taliansky jazyk a teda, keď písala veľmi narýchlo, ľahko nenachádzala zodpovedajúci taliansky výraz.

Je potrebné ešte dodať, že v našom prípade nebolo nevyhnutné redigovať aparát obmien, ako sa zvykne pri kritickom vydaní zbierky listov, lebo máme len definitívnu redakciu listov tak, ako sme ju dostali od ich adresátov.

Podobne sa nám nezdalo nevyhnutné opisovať zakaždým stav rukopisu, t.j. typ použitého papiera, formát, farbu atramentu atď. V skutočnosti všetky listy sú vydané na riadnom papieri bez pečiatky, všeobecne bielej farby. Len v málo prípadoch je papier modrej farby. Na listy don Caglierovi matka Mazzarellová používa protokolový formát, zatiaľ čo všetky ostatné sú napísané na riadnych jednoduchých alebo dvojitych listoch.

Hlavičkový papier domu v Mornese bol použitý len zriedkavo. Na prvej strane, vľavo hore obsahuje obrázok Márie Pomocnice s nápisom v tvare podkovy: „Inštitút Márie Pomocnice“.¹⁴

V novom vydaní sme značne obohatili aparát poznámok, uprednostňujúc vysvetlenia historického a životopisného¹⁵ alebo obsahového typu, ak to bolo nevyhnutné. Pre historické poznámky sme použili menný register Inštitútu FMA, Cronistoriu, dokumentáciu archívu týkajúcu sa osôb a výchovných ustanovizní.

4. Adresáti

Listy sú vo väčšine prípadov adresované osobám patriacim do Inštitútu FMA alebo k Saleziánskej kongregácii. Len málo adresátov sú laici, muži alebo ženy.

¹⁴ Porov. napr. L 22.

¹⁵ Porov. Životopisné pamäti FMA pripravené do tlače s chvályhodnou dokumentárnou vážnosťou, predovšetkým v týchto posledných rokoch, ktoré začal už Maccono v roku 1917.

Listov adresovaných FMA, direktorkám, sestram, novickám je 43; z nich je 25 odoslaných misionárkam, ktoré odcestovali do Uruguaja a do Argentíny. Niektoré listy, aj keď sú adresované jednotlivým osobám, často sa stávajú kolektívnymi a v listoch adresovaných celej komunite, často sa nachádzajú výrazy, ktorými sa obracia na jednotlivé sestry.

Listov adresovaných saleziánom je 15, rozdelených takto: 2 sú pre don Bosca, 6 pre don Cagliera a 7 iným saleziánom. Len jediný list je odoslaný diecéznemu kňazovi a 9 listov je adresovaných laikom.

Z obsahu porovnávania medzi vydaniaми vidíme, že v aktuálnej redakcii zbierky listov sv. Márie Mazzarellovej v dvoch prípadoch sa mohol nakoniec identifikovať adresát, na ktorého sa Matka obracia s pomenovaním „najdôstojnejší otec“. V 14. liste sa ukázalo, že namiesto don Bosca bol adresovaný miestnemu direktorovi a adresátom 8. listu bol don Costamagna a nie don Lemoyne, ako sme to upresnili v príslušnej poznámke.

5. Štýl a štruktúra listov

Štýl listov je typický pre toho, kto sa rozpráva so spoločníkom srdečne, ba dôverne, bez akejkoľvek lexikálnej zaujatosti, či starosti. Len vtedy, keď sa obracia na authority, kvôli blahoželanu k Vianociam alebo k meninám, badať v pisateľke záväzok väčšej pozornosti na štylistickú formu. Vo väčšine prípadov slovné vyjadrenie silno precituje zhovorčivú bezprostrednosť reči: opakovania, gramatické nesprávnosti, nevhodné výrazy, zhody súzvuku, useknutia, prerušenia sú spôsobené spontánnosťou, s akou sa dialóg rozvíja a často kvôli rýchlosti myšlienky, ktorú nesleduje „ruka ľarbavá a neposlušná“ toho, kto sa naučil písať v zrelom veku.

Štruktúra listov je veľmi jednoduchá. Po charakteristickom pozdrave podľa zvyklostí nasleduje hlavička listu, dátum a obsah listu. Keď sa obracia na FMA Matka podáva predovšetkým správy o komunite v Mornese alebo v Nizza Monferrato, v ktorej sídli alebo o iných domoch, ktoré navštívila. Vo všeobecnosti sa obracia na

svoje dcéry s odporúčaniami predovšetkým formačno-asketického charakteru.

Záverečná časť je stručná a podstatná. Podpis je vo väčšine prípadov vlastnoručný a sprevádzaný s pridaním významných výrazov, ktoré vyjadrujú hlboký cit Matky pre svoje dcéry alebo úslužnosť, ktorú chce vyjadriť don Boscovi alebo iným predstaveným.